

Danmarks største industrieventyr

I 2018 kulminerede en del af museets mangeårige forskning i Aalborgområdets industrielle kulturarv og især i den rolle, cementfabrikkerne omkring Limfjorden har spillet i skabelsen af det moderne industrialiserede Danmark. I februar forsvarede museumsinspektør Morten Pedersen nemlig afhandlingen *When China awakens ... Dansk multinational virksomhed i Asien før Anden Verdenskrig* for den filosofiske doktorgrad, og i november udkom afhandlingen i bogform.

Ny bog: When China awakens ...

Når museet har rettet interessen mod Aalborgområdets cementfabrikker, er baggrunden, at de ikke alene har formet den by, vi kender i dag, med etableringen af store fabriksanlæg, mægtige kridtgrave og grundlaget for bydele som Vejgaard og Nørre Uttrup. Cementfabrikkerne har også været et fundament for Danmarks største industrieventyr siden 1800-tallet. Det er viden om denne internationale del af historien, der har været i søgelyset gennem de seneste år og som tilføjede Morten Pedersen tilnavnet *Doktor Cement*, da han 2. februar 2018 forsvarede afhandlingen *When China awakens ... dansk multinational virksomhed i Asien før Anden Verdenskrig* for den filosofiske doktorgrad (dr.phil.) ved Syddansk Universitet i Odense.

Omdrejningspunktet for afhandlingen – og bogudgivelsen – er de begivenheder, der kom til

When China awakens ...

Dansk multinational virksomhed i Asien
før Anden Verdenskrig

Morten Pedersen

at forme teknologileverandøren F.L. Smidth & Co.'s etablering som multinational virksomhed i Asien i perioden 1890-1938. Og det kan godt være, at bogen er lidt af en mursten, men den indeholder en farverig fortælling, der bringer os helt tæt på personer og ledende skikkelser fra kejsertidens Japan, over Chiang Kai-Sheks Kina til Gandhis Indien. På en rejse tværs over Asien fra 1890-1938 belyser den nemlig, hvordan personlige og politiske netværk, udsendte medarbejdere, salgsafdelinger og lokal maskinfremstilling blev grundstenen for danskernes håndtering af alt fra kultur- og klimaforskelle til konkurrence fra andre vestlige virksomheder, blodige krige, pest og hjemve. Ved indgangen til Anden Verdenskrig blev så godt som al Asiens cement fremstillet med dansk teknologi og i anlæg fra F.L. Smidth & Co.'s maskinfabrik i Valby.

Også en Aalborghistorie

Omdrejningspunktet i bogen er altså F.L. Smidth & Co.'s etablering som multinational virksomhed i Asien 1890-1938. Men "When China awakens..." er samtidig en aalborghistorie, fordi den udvikling af teknologi til cementproduktion, der gjorde F.L. Smidth & Co. verdensførende, ikke havde kunnet finde sted uden et meget nært samarbejde med Aalborgs cementindustri.

Bogen opruller derfor også historien om, hvordan danske ingeniører og arbejdsmænd, som for eksempel Jens Marinus Jensen fra Romdrup og Jens Peter Kristensen fra Vejgaard, fra 1890'erne blev afgørende for dansk eksport af højteknologi til fjerne steder som Tokyo, Macao, Bangkok og Punjab. Bogen forbinder på den måde den nordjyske lokalhistorie med industrialiseringen af Japan, Kina, Thailand og Indien.

The Siam Cement Group og FLSmidth benyttede Morten Pedersens besøg som en anledning til underskrivelse af et såkaldt Minutes of Understanding. Virksomhederne markerede dermed 105 års godt samarbejde

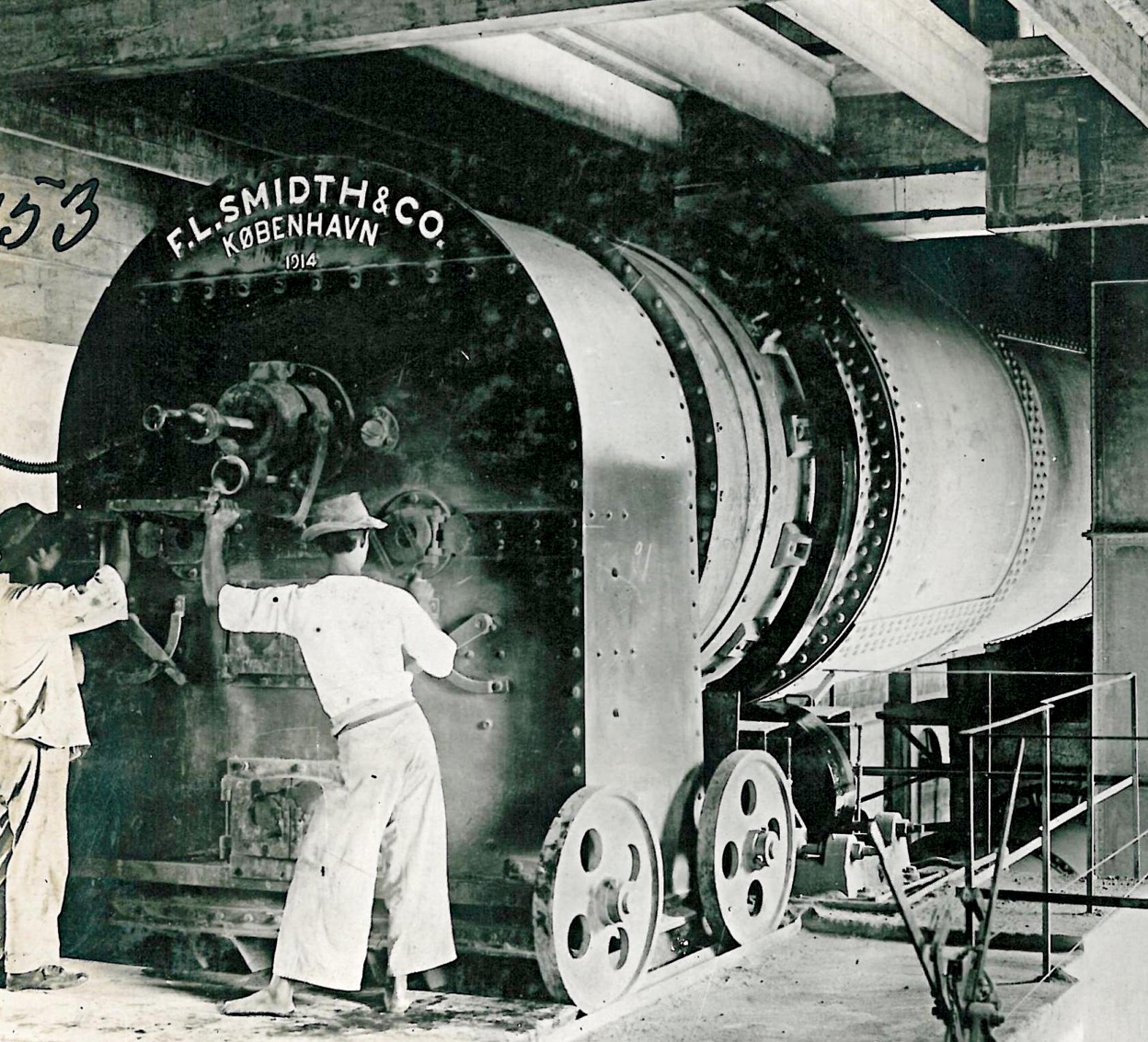
Set i et nationalt perspektiv er “When China awakens...” en udfordring til den sejlivede myte, at Danmark før 1960’erne var en introvert bondenation – en myte, der fortsat i dag præger den danske identitet og politiske virkelighed, og som alene af den grund er en korrektion værd. Bogen bidrager således med væsentlige nye brikker til tidens omskrivning af dansk erhvervshistorie, der sætter fokus på den hidtil oversete multinationale guldalder, som dansk industri oplevede i begyndelsen af 1900-tallet. For F.L. Smidth & Co.’s indtog på et af de mest fremmedartede markeder i verden voksede ud af en internationalisering, som danske virksomheder måske også kan lære af i dag.

Denmark – Thailand 160 years

Indholdet af ”When China awakens ...” har imidlertid ikke kun fanget interessen lokalt og nationalt. Det er nemlig også en fortælling om den moderne globalisering, og om hvordan danske kræfter ofte har haft stor indflydelse på etableringen af moderne samfund rundt omkring på kloden. Et af de steder er i Thailand, hvor man netop i 2018 fejrede 160-året for de første diplomatiske relationer med Danmark. Da der stod danskere bag etableringen af The Siam Cement Co., der siden 1913 har været kronjuvelen i Thailands erhvervsliv, inviterede den danske ambassade derfor i december Morten Pedersen til at holde flere foredrag om den store danske – og aalborgensiske – indflydelse på cementindustrien i Thailand og resten af Asien fra slutningen af 1800-tallet og frem til Anden verdenskrig.

Det blev til foredrag både på ambassaden og hos The Siam Cement Group, der i dag er et enormt erhvervskonglomerat, som er spredt ud over hele ASEAN-regionen og beskæftiger mere end 60.000 ansatte. “It is a beautiful story!”, var reaktionen fra virksomhedens ledelse på fortællingen om, hvordan The Siam Cement Co. fra 1913 voksede frem af de nære relationer mellem landene og blev skabt med teknologi fra Danmark og under 60 års dansk ledelse. F.L. Smidth & Co. og Siam Cement Group kan i år fejre 105-års samarbejde.

I dag er der næppe mange, der ved, hvorfor Danmarks forhold til Thailand er noget særligt. Men der er god grund til at få sat fokus på den historie. Thailand har 70 mio. indbyggere, og økonomien buldrer afsted. Thailand regnes blandt verdens ‘emerging markets’. Det er altså en lang og solid tradition for nær kontakt med en central spiller i det moderne Asien, der bliver

Cementarbejdere i bare fødder ved The Siam Cement Co.'s første roterovn i 1916. FLSmidths arkiver.

fejret i år. Den relation er en fælles kulturarv, som vi bør gøre vores for at kende og værne om.

Forudsætningerne for det hele

'Ingen formidling uden forskning – ingen forskning uden formidling' er et mantra, der ofte er blevet fremført om museernes arbejde. Man kan fristes til at tilføje, at uden penge sker der slet ingenting. Det har da også været helt afgørende for arbejdet bag tilblivelsen af *"When China awakens ..."*, der for størstepartens vedkommende har været finansieret af eksterne midler. Museet hjalp med midler til arbejdet, når de eksterne stipendier slap op, og det var påkrævet at have tid til at søge nye.

Forudsætningen for, at det overhovedet lykkedes at få gang i arbejdet, var et pilotprojekt, der blev gennemført i 2011 med finansiering fra den daværende Kulturstyrelses såkaldte Rådigheds-sum. Pilotprojektet banede vejen for, at arbejdet i 2013 opnåede støtte fra Det Frie Forskningsråd – Kultur og Kommunikation, der hører under Forskningsministeriet. Den støtte muliggjorde en postdoc-ansættelse af museumsinspektør, ph.d. Morten Pedersen ved Syddansk Universitets Center for Industri- og Erhvervshistorie 2013-2015, og den forankrede dermed arbejdet i et af landets førende erhvervshistoriske forskningsmiljøer.

Efterfølgende blev arbejdet støttet af Kulturministeriets Forskningsudvalg. Suppleret af støtte fra Den Hielmstjerne Rosencroneske Stiftelse, Landsdommer V. Gieses Legat og fra museets egne forlagsmidler, var bevillingen fra Kulturministeriets Forskningsudvalg forudsætningen for, at afhandlingen kunne optrykkes som et flot bogværk.